

Sygn. akt II UK 1/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Bogusław Cudowski
SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z wniosku R. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.
o wcześniejszą emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 17 maja 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 17 maja 2016 r. oddalił apelację skarżącego wnioskodawcy R. C. od wyroku Sądu Okręgowego w K., którym oddalono jego odwołanie od decyzji pozwanego z 17 marca 2014 r., odmawiającej mu prawa do wcześniejszej emerytury wobec braku 25 lat stażu emerytalnego i 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Wnioskodawca w grudniu 2014 r. złożył

wniosek o emeryturę. Pozwany stwierdził, że wnioskodawca na 1 stycznia 1999 r. posiadał łącznie 23 lata, 2 miesiące i 7 dni stażu emerytalnego (okresy składkowe, nieskładkowe i uzupełniające), w tym 8 lat, 6 miesięcy i 18 dni pracy w szczególnych warunkach. Stanowiło to podstawę odmowy prawa do wcześniejszej emerytury. W odwołaniu skarżący wskazał na dalsze zatrudnienie w szczególnych warunkach i większy staż emerytalny z pracy w gospodarstwie rolnym oraz pobieranie renty inwalidzkiej i chorobowej. W sprawie ustalono, że wnioskodawca (ur. 2 października 1953 r.) miał rentę inwalidzką trzeciej grupy od 8 sierpnia 1989 r. do 1 stycznia 1991 r. Po wniosku z września 1994 r. uzyskał prawo do renty inwalidzkiej trzeciej grupy w związku z wypadkiem przy pracy w 1974 r. W 2003 r. przyznano mu rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Sąd Okręgowy decyzję pozwanego uznał za prawidłową. Na podstawie art. 6, 7, 10, 11, 27, 32 i 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (dalej także „ustawa” albo „ustawa emerytalna”, art. 29a i 29b ustawy z 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (dalej także jako „ustawa z 1968 r.”), stwierdził, że wnioskodawca nie posiada 25 lat okresu składkowego, nieskładkowego i uzupełniającego – wykazał 23 lata, 2 miesiące i 7 dni. Okres renty z tytułu niezdolności do pracy nie składa się na staż emerytalny. W art. 7 pkt 2 ustawy emerytalnej wymieniono jedynie okres renty chorobowej. Renta ta przysługiwała nie dłużej niż przez 12 miesięcy. Od 1 stycznia 1983 r. została zastąpiona świadczeniem rehabilitacyjnym w ramach ubezpieczenia chorobowego. Wnioskodawca miał rentę inwalidzką a nie rentę chorobową. Renta inwalidzka może zwiększać staż emerytalny na warunkach z art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej jedynie przy ustaleniu prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Sprawa dotyczy emerytury wcześniejszej za pracę w szczególnych warunkach. Skoro nie została spełniona przesłanka stażu emerytalnego (25 lat), to nie było potrzebne prowadzenie postępowania dowodowego w celu ustalenia, czy wskazywane przez wnioskodawcę okresy zatrudnienia były okresami pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu oddalenia apelacji stwierdził, że Sąd Okręgowy wyjaśnił wszystkie istotne okoliczności sprawy. Mógł ograniczyć rozpoznanie sprawy do warunku 25 lat stażu emerytalnego jako przesłanki

emerytury (art. 184 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 27 ust. 1 pkt 2 i art. 32 ustawy emerytalnej). Przedmiotem dowodu są jedynie fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 i art. 217 § 2 i 3 k.p.c.). Wnioskodawca na 1 stycznia 1999 r. ma 23 lata, 2 miesiące i 7 dni okresu składkowego, nieskładkowego i uzupełniającego. Do stażu ubezpieczeniowego zasadnie nie wliczono okresu renty wnioskodawcy. Przyznana decyzją z 25 sierpnia 1989 r. renta była rentą inwalidzką w związku z wypadkiem przy pracy. Także renta przyznana na mocy wyroku Sądu Wojewódzkiego z 23 maja 1995 r., sygn. VII U .../94/11, zmieniającego decyzję pozwanego z 28 października 1994 r., stanowiła rentę inwalidzką trzeciej grupy w związku z wypadkiem przy pracy w 1974 r. Okres renty z tytułu niezdolności do pracy (wcześniej renty inwalidzkiej) nie jest okresem składkowym ani okresem nieskładkowym – art. 6 i 7 ustawy emerytalnej. Jedynie art. 7 pkt 2 tej ustawy określa jako okres nieskładkowy okres pobierania renty chorobowej po ustaniu zatrudnienia. Renty tej skarżący nie miał, gdyż w 1989 r. i później przyznano mu rentę inwalidzką. Nie miał więc renty chorobowej.

Niezależnie, renta chorobowa przysługiwała przez okres niezbędny do przywrócenia zdolności do pracy, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy (art. 29a ust. 2 ustawy z 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin). Ewentualne doliczenie 1 roku nie składałoby się na 25 lat stażu ubezpieczeniowego (wobec wykazanych 23 lat, 2 miesięcy i 7 dni). Ocena tej sytuacji nie byłaby inna na podstawie § 3 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w związku z art. 11 ust. 2 pkt 2 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (dalej „ustawa z 1982 r.”), jako że przepis ten dotyczy renty chorobowej, o której mowa w art. 7 pkt 2 obecnej ustawy emerytalnej.

Nie został też naruszony art. 10a ust. 1 ustawy emerytalnej, gdyż rentę z tytułu niezdolności do pracy zalicza się do brakującego stażu, lecz tylko przy ustalaniu prawa do emerytury na podstawie art. 26b, 27 i 28 tej ustawy, czyli do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Natomiast spór nie dotyczy żadnej z tych emerytur, lecz prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy, czyli w „obniżonym wieku”.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie: I. prawa procesowego: 1) art. 378 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. i art. 217 § 2 i 3 k.p.c. przez nierozpoznanie zarzutu pominięcia dowodów wskazanych w piśmie z 20 marca 2015 r. oraz w pismach na okoliczność pracy w szczególnych warunkach, mimo iż w sprawie były to okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia; 2) art. 378 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w zakresie w jakim, mimo istnienia przesłanek ustawowych do ustalenia prawa do emerytury Sąd oddalił odwołanie; II. 1) art. 7 i art. 10a ust. 1 ustawy emerytalnej, w zakresie w jakim Sady obu instancji dokonały błędnej wykładni i uznały, iż przepisy te uniemożliwiają zaliczenie okresu pobierania renty inwalidzkiej do okresów składkowych i nieskładkowych, od których uzależnione jest prawo do przyznania emerytury w warunkach szczególnych, mimo iż brak podstaw do takiego wykluczenia, w szczególności wobec faktu, iż podstawy przyznania renty chorobowej pokrywają się z podstawami faktycznymi przyznania renty inwalidzkiej; 2) art. 11 ust. 2 pkt 2 ustawy z 1982 r. w związku z § 3 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, poprzez błędną wykładnię i niezastosowanie, w zakresie w jakim okres pobierania renty inwalidzkiej w związku ze skutkami wypadku przy pracy winien zostać zaliczony do okresu zatrudnienia, od którego uzależnione zostało prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych; 3) art. 32 ust. 1 i 4 ustawy emerytalnej, poprzez błędną wykładnię i niezastosowanie, w szczególności pominięcie wyżej wskazanych przepisów prawa materialnego, zgodnie z którymi odwołujący posiadał okresy zatrudnienia, od których uzależnione było przyznanie prawa do emerytury; 4) art. 7 pkt 2 ustawy emerytalnej, poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w zakresie w jakim, Sąd nie zaliczył okresu pobierania renty inwalidzkiej pod rządami przedmiotowej ustawy do okresów nieskładkowych, od których uzależnione zostało prawo do emerytury w związku z pracą w szczególnych warunkach.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na zagadnienie prawne – czy do stażu ubezpieczeniowego, przy ustalaniu prawa do wcześniejszej emerytury w związku z pracą w szczególnych warunkach zalicza się okresy pobierania renty inwalidzkiej, przyznanej na skutek wypadku przy pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne i dlatego została oddalona.

Sprowadzają się do pytania, czy renta inwalidzka, a później renta z tytułu niezdolności do pracy jest rentą chorobową, która jest okresem nieskładkowym i może zwiększyć staż emerytalny wymagany do wcześniejszej emerytury.

Odpowiedź jest negatywna.

W ocenie skargi decyduje ustalenie, że skarżący nie miał (nie pobierał) renty chorobowej. Miał tylko prawo do renty inwalidzkiej i potem do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Przepis art. 10a ustawy emerytalnej nie został naruszony, gdyż nie miał w sprawie zastosowania. Odnosi się do osób, które osiągnęły powszechny wiek emerytalny, a więc nie do skarżącego, który wniósł o wcześniejszą emeryturę po ukończeniu 60 lat. Pominąć można pozostałe warunki z art. 10a i wystarczy zauważyć, iż chodzi w nim o rentę z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli odzyskanie zdolności do pracy nastąpiło po osiągnięciu wieku emerytalnego co najmniej 65 lat dla mężczyzny – wyrok Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 232/07.

Pierwszy zarzut skargi kumuluje kilka niezasadnych twierdzeń. Art. 10a ust. 1 nie miał zastosowania w sprawie skarżącego. Nie mógł mieć zastosowania też cały „art. 7” ustawy emerytalnej. Skarżącemu zapewne chodzi o przepis art. 7 pkt 2, zgodnie z którym okres pobierania renty chorobowej jest okresem nieskładkowym. Ujawnia się tu istota skargi, bo skarżący podtrzymuje pierwotne stanowisko, iż renta inwalidzka, a później renta z tytułu niezdolności do pracy, są równoważne rencie chorobowej. Założenie to jest błędne i nieuprawnione, bo renta inwalidzka nie była rentą chorobową. Już tylko z regulacji obecnej ustawy emerytalnej o okresach składkowych i nieskładkowych jasno wynika, że renta inwalidzka a później renta z tytułu niezdolności do pracy, nie była i nie jest okresem składkowym ani okresem nieskładkowym. Również na gruncie poprzednich ustaw z 1968 r. i z 1982 r. renta inwalidzka nie była takim okresem. Regulacją wyjątkową, przyjętą w 2004 r., jest tylko art. 10a ust. 1 ustawy emerytalnej, który pozwala uzupełnić wymagany staż emerytalny w zakresie niezbędnym okresem pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, lecz nie jako okres składkowy albo nieskładkowy. Z przepisu tego nie wynika żaden łącznik z rentą chorobową i to nie tylko dlatego,

że nie ma już takiego świadczenia. Renta chorobowa jest okresem nieskładkowym i w tym zakresie ma samodzielną podstawę w art. 7 pkt 2 ustawy emerytalnej. Nieuprawnione jest twierdzenie, iż ta sama regulacja obejmuje rentę inwalidzką i rentę z tytułu niezdolności do pracy (renty inwalidzkie stały się z mocy prawa rentami z tytułu niezdolności do pracy od 1 września 1997 r. na mocy art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym). Reasumując ocenę pierwszego zarzutu, to art. 10a ust. 1 ustawy emerytalnej nie uprawnia do przyjmowania równoważności renty z tytułu niezdolności do pracy z rentą chorobową (okresem nieskładkowym z art. 7 pkt 2 tej ustawy).

Na podobnie błędnym założeniu zbudowany jest drugi zarzut skargi. Jego ocena pozwala szerzej uzasadnić wskazaną wyżej różnicę, czyli odrębność renty chorobowej od renty inwalidzkiej. Punktem wyjścia zarzutu jest § 3 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. i wskazanie, że na wymagany staż emerytalny składały się – zgodnie z tym przepisem – także okresy równorzędne, którym zgodnie z art. 11 ust. 2 pkt 2 ustawy z 1982 r. była renta chorobowa. Pomija się jednak późniejszą ustawę z 7 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw, która miała zastosowanie do emerytur przyznawanych na podstawie ustawy z 1982 r. (art. 1 ustawy z 7 października 1991 r.). Jednak wówczas renta chorobowa była już okresem nieskładkowym a nie równorzędnym (art. 4 ust. 1 pkt 4 ustawy z 7 października 1991 r.). Ustawa miała większą rangę i § 3 rozporządzenia nie mógł być z nią niezgodny. Ważniejsze jest jednak stwierdzenie, że skarżący nie miał renty chorobowej.

Ustawa z 1968 r. wyraźnie rozróżniała rentę inwalidzką i rentę chorobową (art. 23 i art. 29a). Świadczenia te miały odrębne podstawy i inne funkcje. Renta chorobowa przysługiwała pracownikowi, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego był nadal niezdolny do podjęcia jakiejkolwiek pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja rokowały odzyskanie zdolności do pracy. Renta chorobowa przysługiwała przez okres niezbędny do przywrócenia zdolności do pracy, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy. Podstawa prawna renty chorobowej została prawidłowo przedstawiona przez Sąd powszechny w zaskarżonym wyroku. Można

zatem poprzestać na stwierdzeniu, że renta chorobowa wyprzedzała jedynie regulację dotyczącą świadczenia rehabilitacyjnego i świadczeniem takim została zastąpiona. Innymi słowy od wejścia w życie ustawy z 1982 r. nie było już w systemie renty chorobowej a tylko świadczenie rehabilitacyjne. Natomiast rentę chorobową uznawano początkowo za okres równorzędny, jako że przysługiwała pracownikowi, który wyczerpał zasiłek chorobowy w czasie trwania stosunku pracy bądź po jego ustaniu. Zmiana systemowa wprowadzona ustawą z 7 października 1991 r. spowodowała, że okres pobierania renty stał się okresem nieskładkowym.

Reasumując, zarzut drugi skargi nie uzasadnia twierdzenia, że okres renty inwalidzkiej jest równoważny z rentą chorobową i dlatego powinien zostać zaliczony do okresu zatrudnienia, od którego uzależnione jest prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Prowadzi to do stwierdzenia, że niezasadne są również zarzuty trzeci i czwarty skargi.

Zarzut trzeci, gdyż analiza zwrotu „przepisy dotychczasowe” w rozumieniu art. 32 ust. 1 i 4 ustawy emerytalnej, nie pozwala przyjąć, iżby okres renty inwalidzkiej i renty z tytułu niezdolności do pracy podlegał zaliczeniu do stażu emerytalnego wymaganego do uzyskania wcześniejszej emerytury w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej (art. 184).

Zarzut czwarty niezasadnie powiela zarzut pierwszy, gdyż w sprawie decyduje ustalenie (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), że skarżący nie miał renty chorobowej, dlatego nie został naruszony art. 7 pkt 2 ustawy emerytalnej.

Z powyższych względów nie są zasadne zarzuty materialne skargi.

Zarzuty procesowe skargi nie są zasadne, gdyż nie mają wpływu na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). O wyniku sprawy decyduje właściwie rozumiane prawo materialne, gdyż to ono wyznacza jakie ustalenia w sprawie są konieczne dla ustalenia spornych okoliczności i czy przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Pierwszy zarzut procesowy niezasadnie zarzuca naruszenie art. 378 k.p.c. w związku z art. 227, 217 § 2 i 3 k.p.c., gdyż skarżący nie miał stażu emerytalnego wymaganego do wcześniejszej emerytury (25 lat), dlatego zbędne było prowadzenie ustaleń czy ma 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Zarzut

procesowy dotyczy nie pierwszego (25 lat) lecz drugiego warunku, bo dowody wskazane w piśmie z 20 marca 2015 r. zgłoszono „na okoliczność pracy w szczególnych warunkach”.

Konsekwentnie nie jest zasadny drugi zarzut procesowy, bo odwołanie zostało oddalone, skoro nie było podstaw do jego uwzględnienia.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

r.g.